

בס"ד. ש"פ מטות, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשי"ד

(הנחה בלתי מוגה)

להבין ענין הנדרים¹, דלכאורה, כללות ענין הנדרים שאוסר על עצמו דבר המותר, אינו מתאים עם הא דאיתא בירושלמי² דייך מה שאסרה תורה. וכמו כן צריך להבין בפרטי ענין הנדרים, שהנדר צ"ל בדיבור דוקא, וצריך להתפס בדבר הנדור דוקא³, דכאשר אומר הרי דבר זה עלי כבשר נבילה שהוא אסור מן התורה, לא אמר כלום, כי אם כאשר מתפס בדבר הנדור דוקא, והיינו שאומר הרי עלי כקרבן, שהקרבן נאסר להדיוט ע"י דיבור האדם דוקא, אזי חל הנדר. וצריך להבין איך יש בכח הדיבור לאסור דבר המותר, ואף שכן הוא גם בקרבן, הרי הנדר אינו דומה לקרבן, שבקרבן פועל הדיבור ענין של עלי, שבתחילה הי' חולין ועכשיו הוא הקדש, משא"כ נדר הוא ענין של ירידה, שבתחילה הי' דבר המותר, והי' אפשר לפעול בו עבודת הבורא בענין הבריורים, וע"י הנדר נעשה דבר האסור, וא"כ הרי זה ירידה, היפך ענין הקרבן. גם צריך להבין מה שהחכם מתיר את הנדר, וגם התרת הנדר נעשה ע"י דיבורו של החכם, ולכאורה, מהי המעלה בדיבורו של החכם על דיבור הנדר, שדיבור החכם בכחו להתיר את האיסור שנעשה ע"י דיבור הנדר.

ב) ולהבין כל זה יש להקדים תחלה שרש ענין איסור והיתר⁴, דהנה ענין האיסור הוא שאסור וקשור בידי החיצונים, וההיתר הוא שאינו קשור ואסור בידי החיצונים, כמבואר בארוכה בתניא⁵. אמנם, מזה גופא שאומרים שהיתר הוא מה שאינו אסור וקשור בידי החיצונים, מובן, שגם ההיתר יש לו שייכות לחיצונים, והוא בגדר זה כו', אלא שאינו אסור וקשור בידיהם, שהרי אם אינו שייך כלל לזה, לא שייך לומר שאינו אסור וקשור כו'. ויובן משרש הענין דאיסור והיתר, דשרש האיסור הוא מג' קליפות הטמאות לגמרי, ושרש ההיתר הוא מקליפת נוגה,

(3) נדרים יד, א.

(4) ראה גם ד"ה וידבר גו' איש כי ידור נדר לה' תר"ל (סה"מ תר"ל ע' רטז ואילך).

(5) פ"ז.

(1) בכל הבא לקמן — ראה ד"ה וידבר גו' איש כי ידור נדר לה' עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' תקלז ואילך). וראה בהשיחה שלאחרי המאמר ס"ב (לקמן ע' 138 ואילך).

(2) נדרים פ"ט ה"א.

כמבואר שם בתניא, והרי ק"נ שייכת לגקה"ט, והיא הממוצע בין עולמות דקדושה ובין גקה"ט. והענין בזה, דהנה כל עניני העולם ובפרט עניני היתר, שופע בהם תמיד הכח האלקי להוותם, וכל מציאותם הוא רק החיות האלקי, כח הפועל בנפעל, אלא שבקדושה הרי זה בגילוי, שניכר בגילוי שמציאותם הוא החיות אלקי, ובקליפות הרי זה בהעלם, שאין ניכר בהם החיות, והם בפירוד כו'. וכיון שהם ב' קצוות הפכיים, צריך להיות ממוצע ביניהם, והממוצע הוא ק"נ, דבק"נ אינו ניכר החיות האלקי בגילוי, אבל מ"מ אינו בפירוד, ומצד זה הוא ממוצע בין קדושה לגקה"ט. ומזה מובן שגם ההיתר ששרשו מק"נ הוא בגדר שייכות להחיצונים, אלא שאינו אסור וקשור בידיהם כו'.

ג) **וביאור** הענין הוא, דהנה כתיב⁸ את זה לעומת זה עשה אלקים, דכמו שבקדושה יש ד' עולמות אבי"ע, כמו"כ יש גם בלעו"ז ד' עולמות אבי"ע⁹, אך להיות שהקליפות הם לא רק מנגדים לקדושה, אלא גם הפכיים מקדושה, לכן גם הסדר בהם הוא הפכי, שהסדר בקדושה הוא שכל העליון עליון ביותר יש בו ריבוי יותר, ובקליפות הוא להיפך, שכל התחתון תחתון ביותר יש בו ריבוי יותר. דהנה, הסדר בד' עולמות אבי"ע דקדושה הוא שבאצילות מאיר הארת הקו, ובבי"ע נפסק ואינו מאיר הארת הקו, אמנם, עולם הבריאה, להיותו עולם הראשון שקרוב עדיין לאצילות, מאיר בו עכ"פ הארה דהארה מהקו (הארת אור האצילות), ובעולם היצירה מתמעט האור יותר, וכידוע שאף שכללות עולמות בי"ע (גם עולם הבריאה) הם בחי' לבושים, כמאמר⁸ לבושי תקינת לון, מ"מ, בלבושים גופא יש חילוק, שיש לבושי חול ויש לבושי שבת, שהם לבושי קודש, וזהו גם החילוק שבין עולם הבריאה לעולם היצירה, שעולם הבריאה הוא בבחי' לבוש קודש, דקודש מלה בגרמי", שהוא ספירת החכמה, ובעולמות הוא עולם האצילות, והיינו לפי שבבריאה מאיר איזו הארה מעולם האצילות, משא"כ ביצירה שהוא במיעוט יותר כו'. ובעשי' הוא במיעוט וחלישות לגמרי. וכמו שיש הפרש באיכות האורות, כמו"כ הוא גם בכמות האורות, דכל העליון עליון יותר יש בו מספר יותר גדול של אורות, שבאצילות מאירים כל העשר ספירות, שהרי אבא עילאה שהוא ספירת החכמה עם שאר הספירות מקננא

(8) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

(9) זח"ג צד, ב.

(6) קהלת ז, יד.

(7) ראה גם המשך תער"ב ח"א ס"ע תלב

ואילך.

באצילות¹⁰, ובבריאה אינו מאיר ספירת החכמה כי אם ספירת הבינה¹¹ ושאר הספירות שלמטה ממנה, וביצירה אינו מאיר גם הבינה כי אם ז"א בלבד¹¹, ובעשי' אינו מאיר גם הז"א כי אם רק בחי' אופן בלבד¹¹. וכמו"כ הוא בד' האותיות דשם הוי', שבאצילות מאיר היו"ד עם שאר האותיות, בבריאה מאיר ה"א ראשונה עם שארי האותיות, ביצירה אות וא"ו, ובעשי' אות ה"א אחרונה¹². אמנם, בלעו"ז הסדר הוא להיפך, דבאצילות דלעו"ז יש רק ז' תחתונות בלבד, ז' מלכין קדמאין, בבריאה דלעו"ז יש גם חו"ב, שהוא בחי' עמון ומואב¹³, ביצירה דלעו"ז יש גם כתר דלעו"ז, אנת הוא רישא דדהבא¹⁴, ועד שבעשי' דלעו"ז יש גם בחי' עתיק דקליפה, שהו"ע תוקף הקליפה ביותר, עד שנקרא בשם עתיק, היינו שהוא נעתק גם מהקליפות מצד גודל תוקף הקליפה שבו⁷.

וטעם הדבר שבקדושה כל העליון ביותר יש בו ריבוי יותר ובקליפה הוא להיפך, הוא, מפני שיסוד ועיקר הקדושה הוא בחי' אין וביטול, וכיון שכל הקרוב קרוב יותר הוא בבחי' אין וביטול יותר¹⁵, לכן מאיר בו יותר אורות דקדושה, כי קדושה הו"ע הביטול. ומטעם זה גופא נעשה בקליפה להיפך, שהרי קליפות ענינם ישות, וכיון שכל התחתון ביותר הוא בישות ביותר, לכן יש בו מספר גדול יותר דקליפות, שענינם הוא ישות. והיינו, שבאצילות דלעו"ז שהוא בקירוב עכ"פ אל הקדושה, אין הישות גדול כ"כ, שאינו ניכר עדיין, וכמו ראו מ"ה¹⁶, שהוא בבחי' מה וביטול, אלא שהוא באופן דראו מה, שמרגיש את הביטול. ולכן, באצילות דלעו"ז יש רק ז"ת דלעו"ז בלבד, שהוא מספר היותר פחות שבקליפה, דפחות מזה אי אפשר להיות, וכמו שידוע בענין פרי החג שמתחילים ב"ג ופוחתים והולכים עד ז', ולכאורה למה אינם פוחתים יותר, עד ו' ה' כו', אך הענין הוא, שמספר ז' הוא מספר הכי פחות בקליפה, ואי אפשר להיות פחות מזה, והיינו, שבשביל עבודת הבירורים מוכרח להיות מספר ז', וכאשר נחסר ממספר זה, אין זה עבודת הבירורים

10) רמ"ז לזח"ב רכ, ב. תו"א משפטים
 עה, א. סה"מ תרצ"ו ע' 119. וש"נ.
 11) תקו"ז תיקון ו (כג, א).
 12) ראה עץ חיים שער ג (סדר אצילות
 למהרח"ו) פ"א. שערי קדושה להרח"ו ח"ג
 שער א. ועוד.
 13) ראה לקו"ת להאריז"ל פ' וירא נד"ה
 ענין עמון ומואב ופ' דברים. תו"א לך לך יא,
 ד. לקו"ת חוקת סו, ג. מאמרי אדמו"ר
 האמצעי במדבר ח"ד ע' א'תפא. דברים ח"א
 ע' י.
 14) דניאל ב, לת. וראה לקו"ת בהעלותך
 לה, ד.
 15) ראה תניא אגה"ק ס"ב.
 16) ראה לקו"ת תוריע כג, ד. בהר מג, א.
 סה"מ עטר"ת ע' צב. ע' תקנט. ועוד.

דלעו"ז, ומתחיל אז העבודה דקדושה כו'. וכבי"ע שהוא בישות, הנה כל מה שהוא למטה ביותר והוא בישות ביותר, יש שם מספר יותר גדול דלעו"ז.

ד) **והנה** כשם שבד' עולמות אבי"ע דקדושה הרי עולם האצילות הוא ממוצע בין אוא"ס המאציל ובין עולמות הנבראים, כמו"כ גם בד' עולמות אבי"ע דלעו"ז הנה אצילות דלעו"ז הוא הממוצע בין הקדושה להקליפה, והיינו, שאצילות דלעו"ז, ראו מ"ה, הוא בחי' ק"נ, וק"נ הוא הממוצע בין קדושה לקליפה כנ"ל. והנה, ידוע שענין הממוצע הוא שכלול מן העליון ומן התחתון, וכמו"כ הוא בק"נ, אצילות דלעו"ז, שהוא ממוצע בין הקדושה לקליפה, שיש בו מן הקדושה ומן גקה"ט. וכשם שבכל ממוצע הרי ידוע שב' הענינים שבו, מן העליון ומן התחתון הם (לא בפירוד זה מזה, שאז אי אפשר שיהי' ממוצע, אלא הם) בענין אחד, שזהו ההתחדשות בענין הממוצע, שב' הענינים שבו, מן העליון ומן התחתון, הם בענין אחד, ודוקא עי"ז נעשה ממוצע, כן הוא גם בק"נ שהוא ממוצע בין קדושה לקליפה, אשר ב' הענינים שבו הם בענין אחד. והיינו, שבעניני היתר, הנה בהתענוג שבדבר הגשמי עצמו ישנם ב' הענינים דקדושה וקליפה, ועי"ז דוקא הוא ממוצע. דהנה, כאשר האדם משתמש בהתענוג שבדבר הגשמי לשם שמים, אזי מתעלה הדבר לקדושה, ועי"ז ניתוסף גם באדם חיות דקדושה, וכמו עד דלא אכילנא בישראל דתורה לא צלילנא דעתאי¹⁷, עד דלא שתינא חמרא לא צלילנא דעתאי¹⁸, וכמו"כ מצינו בענין הריח שלמעלה ממאכל שחמרא וריחא פקחין¹⁹, ומזה מובן שבהתענוג שבדבר הגשמי יש מענין הקדושה. ולאידך גיסא, יש בהתענוג שבדבר הגשמי גם מענין הקליפות, שכאשר אינו משתמש בו לשם שמים אלא למלאות תאוות נפשו, אזי מוריד את הדבר הגשמי לקליפות, ונעשה ירידה גם בהאדם בעצמו. ונמצא, שב' הענינים דקדושה ולעו"ז הם בענין אחד. וכמו שאמרו חז"ל²⁰ גבי שלשה שאכלו על שולחן אחד, שאפשר שאכילתם תהי' בבחי' מלאו קיא גר', ואפשר שאכילתם תהי' משולחנו של מקום.

וכפרטיות יותר, משנת"ל שכאשר התענוג בדבר הגשמי הוא לשם שמים שאז מתברר ומתעלה הדבר הגשמי, ועי"ז ניתוסף

19) יומא עו, א.

20) אבות פ"ג מ"ג.

17) ראה ב"ק עא, ב ואילך.

18) ראה עירובין סד, א.

עילוי גם בחיות דקדושה, הרי זה באופן של תוספות אור, ולא רק חידוש הישנות בלבד. וזהו הביאור במ"ש²¹ כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם, ומבואר בזה²² שהמוצא פי הוי' הוא הניצוץ האלקי שבמאכל, ששרשו מתהו, ועי"ז יחי' האדם, אך עדיין אינו מוכן, דלכאורה הול"ל כי לא על הלחם יחי' האדם כי על כל מוצא פי הוי' גו', ומהו אומרו כי לא על הלחם לבדו גו'. אך הענין הוא, שיש ב' מיני חיות, החיות של הלחם עצמו, והחיות דמוצא פי ה' שהוא הניצוץ המתברר, והחילוק שביניהם, שהחיות של הלחם עצמו הוא בבחי' חידוש הישנות בלבד, והחיות דמוצא פי ה' שהוא הניצוץ המתברר ששרשו מתהו הוא בבחי' תוספות אור, היינו המשכה חדשה. וע"ד כללות ההפרש בין קרבנות לקטורת, שקרבנות הם בחי' לחם, כמ"ש²³ את קרבני לחמי לאשי, ואין בזה המשכה חדשה, וקטורת הו"ע הריח, שע"ז נמשכת המשכה חדשה. והיינו, דעם היות שגם בקרבנות ישנו (לא רק ענין הלחם, קרבני לחמי, אלא גם) ענין הריח, ריח ניחוחי²³, וא"כ, אין זה בבחי' חידוש הישנות בלבד כמו חיות הלחם, אלא יש בזה תוספות אור, מ"מ, אין זה המשכת גילוי אור חדש ממש, כי אם גילוי ההעלם, אלא שזהו גילוי ההעלם ממש, היינו, לא רק גילוי מההעלם, שההעלם עצמו נשאר בהעלמו, ורק נמשך ממנו גילוי, שזהו"ע חידוש הישנות, אלא הוא בבחי' תוספות אור, שנתגלה ההעלם ממש. ולמעלה מזה הו"ע הקטורת, שהוא המשכת גילוי אור חדש ממש. וענין זה הוא מצד הניצוץ המתברר ששרשו מתהו שקדם לתיקון, דתהו ותיקון הוא כמו עגולים ויושר, סובב וממלא, והרי ההמשכה שמצד הסובב היא המשכת אור חדש ממש. וכשם שבקדושה פועל הדבר הגשמי לא רק חידוש הישנות, אלא גם תוספות אור והמשכה חדשה, כן הוא גם בלעו"ז, שכאשר משתמש בדבר הגשמי למלאות תאוות נפשו, שע"ז מוריד את המאכל ומוסיף חיות בקליפות, אין זה חידוש הישנות בלבד, אלא גם תוספות חיות²⁴. ועפ"י כל הנ"ל יובן ענין ההיתר, שהוא ג"כ בגדר שייכות אל החיצונים אלא שאינו אסור וקשור בידיהם, דאף שהוא היתר ואפשר להעלותו לקדושה, מ"מ, הרי באותו ענין עצמו יש גם מענין הקליפה כנ"ל, וא"כ הרי הוא ג"כ בגדר זה, אלא שאינו אסור וקשור כו'.

(23) פנחס כח, ב.

(24) אולי נזכר גם כאן: המשכה חדשה (המו"ל).

(21) עקב ח, ג.

(22) ראה לקו"ת להאריז"ל עקב עה"פ. של"ה עד, א. תו"א ט, ד. סה, ד. לקו"ת צו יג, ב. מטות פא, ב. עקב יד, א ואילך. ועוד.

ה) **וע"פ** כל הנ"ל יובן ענין הנדרים, שאוסר על עצמו דבר המותר, ומ"מ אין זה בסתירה למ"ש בירושלמי דייך מה שאסרה תורה. והענין בזה, דהנה, עם היות שעבודת הבירורים היא עבודה ע"פ תורה, וע"י עבודתו בבירור הדברים המותרים הרי הוא מעלה אותם לקדושה, מ"מ, בשביל זה צריך להתלבש בהדבר המתברר, ואף שכל המתאבק עם המנוול מתנוול ג"כ²⁵, מ"מ, כדי שיוכל לעסוק בעבודת הבירורים הרי בהכרח שיתלבש בהמתברר, וא"כ, הרי הוא בהתלבשות בענינים של היתר שהם ג"כ בגדר האיסור כנ"ל, אלא שאינם אסורים וקשורים כו'. אמנם, יש עבודה נעלית יותר מעבודת הבירורים, והו"ע עבודת הנדרים. והענין בזה, דהנה אמרו חז"ל²⁶ נדרים סייג לפרישות, ואיתא במדרש שמואל שפרישות הוא מילי דחסידותא, והרי מדריגת חסיד היא למעלה ממדריגת צדיק²⁷, דהנה, בהתוארים דצדיק בינוני ורשע מבואר בתניא²⁸ ובכ"מ²⁹ שרוב זכיות מקרי צדיק בשם המושאל, ולפי זה הרי צדיק בינוני ורשע הם כנגד ג' עולמות ביי"ע³⁰, שהרי עולם הבריאה רובו טוב ומיעוטו רע³¹, להיות שבבריאה הוא רק התחלת הישות בלבד, עולם היצירה הוא מחצה על מחצה, ועולם העשי' רובו רע, וא"כ, מדריגת חסיד היא למעלה ממדריגת צדיק³², כי צדיק הוא בריאה, וחסיד הוא באצילות. אמנם, גם כפי המבואר ע"ד החסידות³³ שמדריגת צדיק היא בתכלית הטוב, הנה חסיד הוא במדריגה עליונה יותר, והיינו, דעם היות ששניהם הם בתכלית הטוב, מ"מ החסיד הוא למעלה יותר מצדיק, והחילוק ביניהם הוא ע"ד החילוק בין ב' המדריגות דמס"נ דק"ש³⁴, מס"נ דאחד³⁵, ומס"נ דבכל נפשך³⁶, שהם בחי' שכניתא עילאה ושכניתא תתאה³⁷, בחי' כלה עילאה וכלה תתאה, דעם היות ששניהם נקראים בשם כלה, מלשון כליון וכלות הנפש, מ"מ, יש חילוק ביניהם, דכלה עילאה הו"ע כלות הנפש באופן שמתבטל ממציאיותו לגמרי, והוא ע"י

-
שער מזו (שער סדר אבי"ע) פ"ד. שער מח	25) תניא ספכ"ח.
(שער הקליפות) פ"ג.	26) אבות פ"ג מי"ג.
32) ראה גם המשך תער"ב ח"ב ע' תשעב	27) שערי קדושה להרח"ו ח"א שער ג.
ואילך. ספר השיחות תורת שלום ע' 178	28) פ"א.
ואילך.	29) ראה ר"ה טז, ב. רמב"ם הל' תשובה
33) ראה תניא פ"א. ועוד.	רפ"ג.
34) ראה לקו"ת שה"ש א, א ואילך.	30) ראה גם אוה"ת משפטים ע' א'קכו
35) ואתחנן ו, ד.	ואילך. ע' א'קמ ואילך.
36) שם, ה.	31) ראה עץ חיים שער מג (שער ציור
37) ראה לקו"ת שם א, ב. וש"נ.	עולמות) בהקדמה להדרוש. וראה גם שם

ההתבוננות איך שכללות ההשתלשלות הוא רק אחרי הצמצום בלבד, והרי הצמצום מסתיר רק לגבינו, אבל לגבי ית' אין הצמצום מסתיר כלל, וא"כ לגבי ית' הרי גם עכשיו אחרי הצמצום הוא כמו קודם הצמצום שאין שום מציאות כלל, ואף שגם קודם הצמצום הרי שיער בעצמו בכח כל מה שעתיד להיות בפועל³⁸, מ"מ, הרי אין שם מציאות של העולמות בפועל, והוא רק בהשערה בלבד, וכדיוק הלשון שיער כו' כל מה שעתיד להיות כו', ובאמת הרי גם עכשיו הוא כמו קודם הצמצום שאין שום מציאות כלל, ומצד התבוננות זו הוא בא לכליון בכלות הנפש באופן שמתבטל ממציאותו לגמרי. אמנם בחי' כלה תתאה הוא בבחי' ביטול היש בלבד, וענין זה בא מצד ההתבוננות איך מה גדלו מעשיך³⁹ ומה רבו מעשיך⁴⁰, ויש בהם הכח אלקי ששופע בהם תמיד להוותם והם בטלים אליו, שע"י התבוננות זו בא לכליון וביטול, אבל הוא ביטול היש בלבד. וזהו ההפרש בין צדיק לחסיד, דאף ששניהם הם בתכלית הטוב, מ"מ, מדריגת צדיק (בריאה) הוא ביטול היש בלבד, ומדריגת חסיד (אצילות) הוא ביטול במציאות. וזהו מש"כ⁴¹ וללוי אמר תומיך ואוריך לאיש חסידיך, תומיך ואוריך קאי על אהרן, ועליו נאמר איש חסידיך, שניתוסף בו ענין החסידות, והיינו עי"ז שניתוסף בו מדריגת אהבה נעלית יותר ממדריגות האהבה שלפנ"ז, וידוע⁴² ההפרש בין אהבה דאברהם לאהבה דאהרן, שהו"ע אהבת עולם ואהבה רבה, דאהבת עולם היא האהבה שבאה מצד ההתבוננות בעולם, מה גדלו מעשיך ומה רבו מעשיך, וכל הנבראים בטלים להכח האלקי שמהוה ומחי' ומקיים אותם תמיד בכל רגע, ואהבה זו היא רק ביטול היש בלבד, שהרי ההתבוננות היא בהיש, מה שגדלו ורכו מעשיך כו', אלא שמתבונן שהיש הוא בטל, וא"כ הוא ביטול היש בלבד. אמנם אהבה רבה באה מצד ההתבוננות בהאלקות שלמעלה מהעולמות לגמרי, איך שקודם הצמצום לא שייך מציאות העולמות כלל, ואהבה זו היא ביטול במציאות, שהרי אין זה בא מצד היש, כיון שאין שייך שם ענין המציאות לגמרי. וזהו ענין הנדרים שהו"ע הפרישות גם מדברים המותרים, דפרישות הוא מילי דחסידותא, וענין החסידות הוא נעלה יותר מעבודת הבירורים שע"פ התורה, כמובן ממ"ש

(41) ברכה לג, ח.

(42) ראה תו"א תצוה פב, א ואילך. לקו"ת בהעלותך ל, א. לב, ב. אוה"ת בהעלותך ע' שמש ואילך.

(38) ראה מק"מ לזח"א טו, א. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי פ"י ואילך. סה"מ תש"ט ס"ע 38 (השני) ואילך. וש"נ.

(39) תהלים צב, ו.

(40) שם קד, כד.

בגמרא⁴³ גבי חסידים הראשונים שהיו שוהים שעה אחת קודם התפלה כו', ופריך, וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפלה (לשלש תפלות) תורתן היאך משתמרת כו', ומשני, מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת (בדרך ממילא), ומזה מובן שענין החסידות הוא למעלה מהעבודה שע"פ התורה, וזוהי מעלת העבודה דנדרים על עבודת הבירורים, שאינו מתלבש בהעולם לבררו באופן של ביטול היש, אלא הוא בפרישות מהעולם, למעלה מהעולם לגמרי. אמנם, עי"ז שפורש מהדבר המותר ודוחה אותו אזי מברר ומעלה את הגשמי למדריגה נעלית ביותר שלמעלה מהעולם לגמרי, ועי"ז מיתוסף גם בהאדם עילוי גדול ביותר כו'.

(ו) **אמנם** ישנו ענין נעלה יותר גם מענין הנדרים, והוא מה שהחכם מתיר את הנדר. והענין בזה, דהנה, אף שענין הנדרים הוא למעלה מהתלבשות בעניני העולם, מ"מ, הרי הוא שייך עדיין להעולם, אלא שפורש מהדבר הגשמי ודוחה אותו, והיינו, שעבודתו היא מלמטה למעלה, דבתחילה עוסק בעבודת הבירורים, ואח"כ מתעלה לעבודה נעלית יותר, שפורש מהגשמי ודוחה אותו, אבל הוא עדיין במדריגה ששייך להגשמי, אלא שדוחה אותו. אמנם ענין החכם שמתיר את הנדר הוא במדריגה נעלית יותר, והוא בדרך מלמעלה למטה, שאינו שייך כלל להעולם, שלכן אין הגשמי מנגד אליו, ופעולתו היא באופן שמהפך את הגשמי גופא לטוב. וע"ד דוגמא מענין האכילה דשבת⁴⁴, שהרי אינו דומה אכילת שבת להאכילה דימי החול, דבימי החול המאכל הוא מגשם, וצריך לפעול בעצמו שלא ירצה בהתענוג שבמאכל, אלא אכילתו תהי' לשם שמים, אמנם בשבת כתיב⁴⁵ וקראת לשבת עונג, שמצוה לענגו באכילה ושת⁴⁶, וכמ"ש הרמב"ם⁴⁷ שצריך לתקן תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם [לא סתם תבשיל, אלא תבשיל שמן ביותר דוקא, ולא סתם משקה, אלא משקה מבושם דוקא], והיינו, שאותו הענין עצמו שבחול צריך לפרוש ממנו, הנה בשבת נעשה הוא עצמו מצוה וקדושה. וטעם הדבר הוא, לפי שבשבת נעשה עלי' בכללות העולם, כידוע⁴⁸ שבערב שבת עם חשיכה תרין שלהובין דאשא בטיש בנוגה, ועי"ז נעשה עלי'

(47) הלי' שבת פ"ל ה"ז.

(48) זח"ב רג, ב. פרי עץ חיים שער השבת פ"ג. וראה הוספות לתו"א ס"פ תשא (קיג, א"ב). סהמ"צ להצ"צ צ, א. סה"מ תרס"ג ע' סא.

(43) ברכות לב, ב.

(44) ראה תו"א ר"פ חיי שרה. לקר"ת בלק עב, א. סה"מ תרס"ג ע' ס ואילך. וש"נ.

(45) ישעי' נח, יג.

(46) ראה שבת קיח, ב. שו"ע אדה"ז ר"ס

רמב. ובכ"מ.

בכללות העולם, ולזאת הנה גם הגשמי עצמו נהפך לקדושה, כמאמר⁴⁹ אתהפכא חשוכא לנהורא. וזהו גם ענין חכם מתיר את הנדר, דענין נדרים שהוא הפרישות מהעולם, הוא בדרך מלמטה למעלה, שהוא בגדר שייכות להעולם עכ"פ, אמנם מה שהחכם מתיר את הנדר, הנה בחי' חכמה הוא למעלה מהעולם לגמרי, וכמו שמצינו במשה שהי' בבחי' החכמה, שאמר מאין לי בשר⁵⁰, דאין הכוונה בזה לבשר כמו שהוא קודם הבירור, דא"כ הרי הי' אפשר לומר לו שיתן בשר מבורר, אלא הכוונה היא שהוא למעלה גם מבשר לאחרי הבירור ונהיינו, שבשר לאחר הבירור הו"ע אהבה כרשפי אש, ולגבי הביטול דבחי' החכמה הרי גם ענין זה מסתיר כו'ן, והיינו לפי שבחי' החכמה היא למעלה מענין העולם לגמרי, ובמדריגה זו לא שייך ענין הפרישות, דכיון שהוא למעלה מעולם לגמרי, א"כ לא שייך שהגשמי יהי' מנגד לו שיצטרך לפרוש ממנו, ואדרבה, מצד מדריגה זו נעשה התרת הנדר, שמהפך הגשמי עצמו לאלקות, והיינו, שאין זה בדרך בירור, אלא באופן דאתהפכא חשוכא לנהורא.

ז) ונמצא שיש בכללות ג' אופני עבודה. עבודת הבירורים שע"פ תורה, שעל זה אמרו בירושלמי דייך מה שאסרה תורה, והיינו לפי שהכוונה בעבודה זו היא לברר את עניני העולם, ולכן לא צריך להיות ענין הפרישות. למעלה מזה היא עבודת הנדרים, שהו"ע הפרישות מעניני העולם, ועבודה זו היא נעלית יותר מעבודת הבירורים, עד שעבודת הבירורים מבלבל לעבודת הנדרים, וע"ד שמצינו⁵¹ שר' זירא צם מאה תעניתא לשכוח תלמוד בבלי בכדי שיוכל ללמוד תלמוד ירושלמי, והיינו, דעם היות שגם תלמוד בבלי ששייך לעבודת הבירורים הו"ע של בירור ע"פ תורה, מ"מ, בשביל תלמוד הירושלמי שהוא למעלה מענין הבירורים, הוכרח לשכוח על תלמוד בבלי. וכל זה סדר העבודה מלמטה למעלה. ולמעלה מזה הו"ע שחכם מתיר את הנדר, שעבודה זו היא בדרך מלמעלה למטה, ופעולתה היא שאתהפכא חשוכא לנהורא.

וביאור ג' מדריגות אלו בענין הספירות למעלה, דהנה כתיב⁵² ששת ימים עשה הוי' גו', ומקשה בזהר⁵³ דהול"ל בששת ימים עשה, ומהו אומרו ששת ימים עשה, ומתרץ, דכל יומא ויומא עביד עבידתי', שהתהוות העולם היא מבחי' ז"א, והיינו שהתהוות בפועל היא מספירת

51) ב"מ פה, א.

52) יתרו כ, יא.

49) ראה זח"א ד, א.

50) בהעלותך יא, יג.

המלכות כמו שנמשך מז"א. וכמו"כ הוא בענין הבירורים, שענין זה נעשה ע"י ספירת המלכות, דכיון שרגלי' יורדות מות⁵³, לכן נעשה על ידה הבירור באופן של התלבשות ממש. אך הכח שיש במלכות לברר בירורים, נמשך מז"א, דכיון שז"א הוא מקור לעולמות כנ"ל, לכן נמשך ממנו הכח לעבודת הבירורים באופן של התלבשות. אמנם ספירת הבינה שהיא למעלה ומקור לז"א, כמ"ש⁵⁴ אם הבנים, לא שייך בה ענין ההתלבשות לברר בירורים, כי אם בבחי' מקיף בלבד, אך מ"מ הרי ידוע שבינה מינה דינין מתעריין⁵⁵, והיינו בסופה, שהו"ע הכעס על ההיפך כו'. ויובן זה בעבודת הוי', שכאשר מתבונן בגדולת הוי' ובא להתלהבות כרשפי אש, אזי הוא בדינין וגבורות על אלו שאינם בבחי' זו, וע"ד שאמרו חז"ל⁵⁶ מזיעתן של החיות נהר דינור יוצא על ראש רשעים יחיל, היינו, שמפני עוצם ההתלהבות של חיות הקודש ברשפי אש כו', נעשה הכעס על ההיפך, שזהו"ע הזיעה והפסולת שלהם, שזהו נהר דינור יוצא על ראש רשעים יחיל בגיהנם כו'. ומצד ספירת הבינה שמינה מתעריין דינין בסופה, נעשה ענין הנדרים, שהו"ע הפרישות מעניני עולם ודחייתם, וכמאמר⁵⁷ כל הנודר כאלו נודר בחיי המלך, שזהו בחי' בינה. אמנם ספירת החכמה היא למעלה גם מספירת הבינה, והיינו שהחכמה אינה גם בבחינת מקיף לעולמות, וזהו שחכמה היא בחי' פלא, כמ"ש⁵⁸ אאלפך חכמה, שמופלא לגמרי מהעולם. ומצד החכמה לא שייך אפילו ענין הפרישות, שהו"ע הנדרים, אלא מצד החכמה נעשה אתהפכא חשוכא לנהורא. ואף שגם בינה היא בחי' פלא, כמ"ש⁵⁸ אאלפך בינה, הנה הפלא שבבינה אינו באופן שמופלא לגמרי, אלא הוא בבחי' מקיף. ואף שגם בבנינה נמשך בחי' החכמה, מ"מ, המשכת החכמה לבינה אינה עצם החכמה, כי אם מה ששייך לבינה בלבד. ולכן, מצד הבינה נעשה ענין הפרישות, אמנם מצד החכמה, היינו מצד עצם ופנימיות החכמה, נעשה אתהפכא חשוכא לנהורא.

(ח) **ובזה** יובן מה שהחכם בדיבורו מתיר מה שנאסר ע"י דיבור הנדר, לפי שדיבור החכם הוא במדריגה נעלית יותר מדיבור הנדר, ולכן בכח דיבור החכם להתיר מה שנאסר ע"י דיבור הנדר. והוא ע"ד

פ"ח. שער יד (שער או"א) פ"ב. ביאורו
לאדמו"ר האמצעי קמה, ד. ועוד.
56 חגיגה יג, ב.
57 זח"ג רנה, א.
58 איוב לג, לג. שבת קד, א.

53 משלי ה, ה. וראה אוה"ת נ"ך ח"א
עה"פ (ע' תקסד ואילך). ובכ"מ.
54 תהלים קיג, ט.
55 ראה זחר ח"א קנא, א. ח"ג י, סע"ב
ואילך. סה, א. עץ חיים שער יג (שער א"א)

ההפרש בין הדיבור דתורה להדיבור דתפלה, דהנה, דיבור דתפלה הוא מלמטה למעלה, שהתחלת התפלה היא הודו להוי' קראו בשמו⁵⁹, שהוא בחי' הודאה בלבד, ואח"כ פסוד"ז, ברכות ק"ש וק"ש, עד שמגיע להביטול דשמו"ע. אמנם גם הביטול דשמו"ע בא ע"י העבודה מלמטה למעלה, לכן גם בשמו"ע אומרים ברכת סלח לנו, ולאחרי שמו"ע אומרים וידוי, שהו"ע דחיית הרע. אמנם דיבור התורה הוא מלמעלה למטה, שזהו שאמרו רז"ל⁶⁰ שדברי תורה אין מקבלים טומאה, לפי שבהמשכה מלמעלה למטה לא שייך ענין של מנגד כלל. וזהו גם החילוק שבין דיבור הנדר, שהוא כמו הדיבור דתפלה, לדיבור החכם שמתיר את הנדר, שהוא כמו הדיבור דתורה. והענין בזה, שבכללות יש ג' מדריגות בענין הדיבור. מדריגה א', כמו שנמשך מבחי' המלכות, שמצד זה נעשה הענין דעבודת הבירורים, וזהו גם ענין הקרבן שנעשה הקדש ע"י הדיבור דוקא. ומדריגה ב' בדיבור הוא כמו שנמשך משרש המלכות, בחי' בינה, שמצד זה הוא ענין הנדרים, שאוסר הדבר בדיבור פיו. והענין בזה, שגם נדר שייך לקרבן, ששניהם נעשים ע"י הדיבור, ועוד זאת, שצריך להתפייס הנדר בדבר הנדור דוקא, כי, אף שקרבן הו"ע של עלי', ואילו נדרים הו"ע של דחי' ופרישות, מ"מ, גם בנדרים יש ענין של העלאה, שע"י הפרישות מעניני עולם ודחייתם מעלה את הדבר הגשמי למעלה יותר, היינו במדריגה שלמעלה מהעולם, ועי"ז ניתוסף עליו גדול יותר גם בהאדם. ומדריגה ג' בדיבור הוא כפי שנמשך מעצם הנפש, כידוע⁶¹ שהדיבור שרשו מהחכמה, ולמעלה יותר מעצם הנפש, הנה מצד זה החכם מתיר את הנדר.

ט) וזהו מ"ש בפרשת נדרים וידבר משה אל ראשי המטות גו', דהנה, מטות הם י"ב שבטים, ששרשם משה מדות שהם כפולות, ומזה נעשה י"ב גבולי אלכסון⁶². ויש בזה ב' מדריגות, שבטים ומטות⁶³, והחילוק ביניהם, ששבט הוא רך, ומטה הוא קשה (ותקיף), והו"ע עלמא דנוקבא (שבטים) ועלמא דדכורא (מטות), והיינו שמטות (עלמא דדכורא) שרשם מבחי' ז"א, וראשי המטות הם בחי' מוחין דז"א, ומשה

השמות) פ"ו ואילך. אוה"ת בראשית טו, סע"א ואילך.

63) ראה ד"ה וידבר גו' ראשי המטות במאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' רלו ואילך. ח"ב ע' תק ואילך. אוה"ת פרשתנו ע' ארצד ואילך. ע' א'תתקמט ואילך.

59) דברי הימים א טז, א.

60) ברכות כב, א.

61) ראה גם ביאור לד"ה וידבר גו' אל ראשי המטות במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ז ע' רצט. אוה"ת פרשתנו ע' א'שיא.

62) ראה פרדס שער כא (שער פרטי

הוא בחי' מוחין בעצם. ועז"נ וידבר משה אל ראשי המטות, דאף אשר עבודתם מצד עצמם הוא עבודת הביורורים, וכן ענין הנדרים שהו"ע הפרישות מעניני העולם, מ"מ, המשיך בהם משה הכח להיות בבחי' חכם המתיר את הנדר, שזהו שלמדין מפרשה זו שיחיד מומחה מתיר את הנדר⁶⁴. וענין זה הוא בכחו של משה דוקא. והענין בזה, דהנה, ממשה למדים⁶⁵ שסנהדרין הם ע"א, שנאמר⁶⁶ אספה לי שבעים איש מזקני ישראל, ומשה על גביהן, שהי' המופלא שבסנהדרין⁶⁷. והנה, בהשבעים איש נאמר⁶⁸ ואצלתי מן הרוח אשר עליך גו', והיינו, שמשה הוא כדוגמת אוא"ס המאציל שהפרשת הארה ממנו הוא עולם האצילות. וזהו שמשה הוא המופלא שבסנהדרין, מופלא מלשון פלא, שפלא הוא בכתר וגם בחכמה, והיינו בחי' חכמה שבכתר, שהוא פנימיות הכתר. ולכן הי' בכחו של משה להמשיך בחי' חכמה בראשי המטות שיוכלו להתיר את הנדר. וזהו גם מ"ש⁶⁹ זה הדבר, זה דייקא, דהנה, כל הנביאים נתנבאו בכה ומשה נתנבא בזה⁷⁰, ועז"נ זה הדבר, שע"י בחי' זה, בחינתו של משה, בחי' החכמה, המשיך גם בראשי המטות להיות בבחי' חכם מתיר את הנדר, שע"ז יפעלו הענין דאתהפכא חשוכא לנהורא.

(67) ראה אוה"ת חנוכה רפט, סע"ב ואילך. המשך תער"ב ח"ג ע' א'תי ואילך.

(68) בהעלותך שם, יז.

(69) פרשתנו ל, ב.

(70) ספרי ופרש"י עה"פ.

(64) ראה נדרים עח, א. בבא בתרא קכ, ב. פרש"י עה"פ.

(65) משנה סנהדרין ב, א. רמב"ם הל'

סנהדרין פ"א ה"ג.

(66) בהעלותך יא, טז.